



Kako razviti tržište digitalne imovine u Srbiji!

Analiza propisa i predlozi za njihovo unapređenje

Sadržaj

I.	Podela digitalnih tokena	2
II.	Odlike digitalnih tokena	2
III.	Pogrešan tretman digitalnog tokena kao virtuelne valute	3
IV.	Administriranje tržišta digitalnih tokena	3
V.	Kvalifikacija digitalne imovine kao finansijskog instrumenta	4
VI.	Ograničenja kod izdavanja digitalne imovine sa obeležjima finansijskog instrumenta	4
VII.	Izuzeće od primene Zakona o digitalnoj imovini	5
VIII.	Prihvatanje digitalne imovine u maloprodaji	5
IX.	Kapitalna dobit za fizička lica	6
X.	Ostala poreska pitanja	7
XI.	Založno pravo i založni registar	8
XII.	Razvoj ekosistema digitalne imovine	8

Uvod

Cilj ovog dokumenta je identifikacija izazova i problema u primeni Zakona o digitalnoj imovini (u daljem tekstu "ZDI"), kao i predlog potencijalnih rešenja, sa ciljem razvoja samog tržišta.

Napominjemo, da je Srbija jedna od retkih jurisdikcija koja je zakonom uredila ovu oblast, što i dalje predstavlja njenu kompetitivnu prednost koju treba iskoristiti u razvoju domaće privrede, finansijskog tržišta i privlačenja stranih investitora u segment digitalne ekonomije i tehnologije.

Dokument je nastao kao posledica rada na konkretnim projektima tokenizacije u Srbiji i inostranstvu, kao i na osnovu uporednih rešenja iz razvijenih kripto jurisdikcija.

Aleksej Misailović

Head of Advisory & Tokenomics

[Eko Digital](#) d.o.o.

I. Podela digitalnih tokena

ZDI ne daje podelu digitalnih tokena, u skladu sa njihovom namenom i obeležjima (u daljem tekstu „Odlike“), što ostavlja prostor za kreativna i/ili nesvrshodna tumačenja ekonomske prirode, pravnog i poreskog tretmana. Time se unosi pravna nesigurnost kod izdavaoca i sticaoca tokena, i ugrožava razvoj samog tržišta.

Smatramo da je potrebno napraviti razliku između različitih vrsta tokena, u skladu sa njihovim ciljevima, ekonomskim obeležjima i prirodom pravnog posla. U tom smislu, i zarad boljeg razumevanja daljeg sadržaja ovog dopisa, predstavljamo osnovnu podelu digitalnih tokena, i to:

- **Utility token** (token korišćenja ili potrošnje) koji daje prava na robu, korišćenje usluga, pravo na pristup (npr. podaci) ili pristup aktivnostima (npr. mrežnim programima), stečen bez naknade sa ili bez angažmana sticaoca, kao i stečen sa naknadom u vidu instrumenata novca/razmenom za drugu digitalnu imovinu. On po svojoj prirodi predstavlja instrument potrošnje na tržištu dobara i usluga;
- **Asset backed token** (imovinski token) koji su izdati na osnovu određene imovine, daju ekonomska prava iz iste, izvode svoju vrednost iz nje i/ili prava i mogu se pod određenim uslovima zameniti za tu imovinu;
- **Investicioni tokeni** predstavljaju instrument investiranja tj. ulaganja u poslovanje pravnog lica ili zajednički poslovni poduhvat, radi ostvarivanja zarade nastalog kao posledica ekonomskog rezultata tog pravnog lica ili poduhvata. Oni se mogu pojaviti u obliku:
 - ✓ **tokenizovani tradicionalni instrumenti**: finansijski instrumenti, hartije od vrednosti ili derivati;
 - ✓ **alternativni investicioni tokeni** su instrumenti finansiranja izdavaoca, bez prava/obaveza koja nose instrumenti duga i/ili kapitala, sa pravom na deo rezultata poslovanja ili projekta izdavaoca, a koji nije nužno povezan sa dividendom ili kamatom.
- **Tokeni nagrada i podsticaja** koji se izdaju i koriste unutar mreže korisnika izdavaoca ili ekonomski povezanih lica, sa kojim se nagrađuje ili podstiče angažman korisnika, koji ne mora nužno biti kupovina. Obično se izdaju i stiču bez naknade u novcu i daju vrednosno pravo na robu/uslugu, popust ili ne/novčane-robne pogodnosti.

II. Odlike digitalnih tokena

Digitalni tokeni su po ekonomskoj prirodi inovativni višenamenski instrumenti poslovanja, koji kreiraju nove izvore i oblike vrednosti, za razliku od postojećih jednonamenskih finansijskih instrumenata i instrumenata novca. Token je native instrument biznis modela digitalnih platformi koji se razvijaju na open source tehnološkim rešenjima, kao i instrument kojim se inoviraju WEB 2 biznis modeli.

Zajedničko obeležje svih vrsta tokena je da su po pravilu prenosivi u direktnoj razmeni kupca i prodavca (P2P), kao i da izdavalac daje garancije sticaocu tokena, za razliku od virtuelnih valuta. DTL i blockchain tehnologija na kojoj se izdaju tokeni, omogućava da jedan tokenizovan instrument može istovremeno biti višenamenski:

- instrument finansiranja i/ili investiranja (može dati pravo na kamatu, deo prihoda, deoprofita ili imovine);
- instrument potrošnje kojim se vrši razmene za dobra, imovinska prava i usluge;
- instrument zarade kao posledica razlike između kupoprodajne cene (nije nužno kapitalna dobit);

- instrument podsticaja za držanje tokena u vidu kamate;
- instrument naknade za rad i angažman subjekta i/ili njegovih sredstava/resursa;
- instrument nagrade ili podsticaja za aktivnost ili ponašanje sticaoca (nova vrednost za potrošače);

III. Pogrešan tretman digitalnog tokena kao virtuelne valute

Neodvojive i inherentne karakteristike svih oblika digitalne imovine su prenosivost, mogućnost kupovine/prodaje, mogućnost ulaganja i razmenljivost za bilo koji drugi oblik imovine, novca, prava ili usluga, kako i stoji i u definiciji digitalne imovine u čl. 2 tačka 1 ZDI.

Time razmenljivost digitalnog tokena za bilo koji oblik imovine, novca, prava ili usluga ne može biti osnov za paralelni tretman digitalnog tokena kao virtuelne valute, odnosno hibridnog oblika digitalne imovine.

Tim pre, što token po svojoj pravnoj i ekonomskoj prirodi, za razliku od virtuelne valute, predstavlja digitalni instrument vrednosnog prava povezanih sa materijalnim ili nematerijalnim pravima ili usluga, za koje izdavalac tokena daje garancije.

IV. Administriranje tržišta digitalnih tokena

Administracija izdavanja i sekundarnog prometa digitalne imovine predstavlja kompleksnu temu i veliki je izazov ne samo za regulatore, već i za stručnu javnost širom sveta. Jurisdikcije u kojima je tržište digitalne imovine razvijeno, administratora/e tržišta opredeljuju u skladu sa tipom ili odlikama digitalne imovine, kao što i slučaj sa našim zakonom. To nas dovodi do adresiranja nadležnosti Komisije za hartije od vrednosti, u delu koji se odnosi na utility tokene. Zašto?

Za razvoj digitalne ekonomije, privrede i finansijskog tržišta, od manjeg su značaja virtuelne valute i stable coin, obzirom da isključivo vrše ulogu instrumenata novca. Ključni potencijal primene tehnologije i digitalne imovine leži u primeni i razvoju tržišta digitalnih tokena, a naročito utility tokena. ¼ globalno izdatih instrumenata digitalne imovine (cca 20,000), koje javnost vidi kao kripto valute, su u stvari digitalni tokeni!

Utility token je po svojoj nameni i ekonomskoj suštini instrument prometa robe i usluga (potrošnje) i nije instrument kapitala. Takođe, nije hartija od vrednosti, i ne predstavlja finansijski instrument, no može imati pojedine odlike.

Ekonomska korist koja nastaje izdavanjem i korišćenjem utility tokena je:

- alternativno finansiranje privrede raspoloživim sredstvima fizičkih i pravnih lica;
- smanjenje posrednika u lancu plasmana robe i usluga, kao i smanjenje troškova poslovanja;
- jačanje mreže korisnika/potrošača i povećanje prodaje;
- povećanje prihoda od PDV-a;
- kreiranje novih izvora vrednosti za građane i privredu.

U skladu sa navedenim, administriranje prometa tržišta roba i usluga, od strane organa izvorno nadležnog za tržište kapitala, je nesvrshodno i ekonomski neracionalno, uzimajući u obzir i činjenicu da se u prometu robe i usluga

primenjuju propisi mimo propisa o tržištu kapitala (npr. Zakon o trgovini, Zakon o zaštiti potrošača itd.), kao i da postoji dodatna nadležnost drugih organa, naročito u maloprodaji.

Na kraju, ovakav tretman prometa roba i usluga, u slučajevima kada koristi digitalni tokeni, umesto da olakša promet, otežava ga i čini ga nekonkurentnim u odnosu na tradicionalne oblike prometa.

Predlog rešenja: Utility tokene izuzeti od primene zakona i/ili urediti postupak izdavanja i prometa utility tokena na drugačiji način

V. Kvalifikacija digitalne imovine kao finansijskog instrumenta

Čl. 7 ZDI navodi kao opšte pravilo da se na izdavanje digitalne imovine koja ima sve odlike finansijskog instrumenta, kao i na sekundarno trgovanje i pružanje usluga povezanih s takvom digitalnom imovinom, primenjuje zakon kojim se uređuje tržište kapitala (u daljem tekstu "ZTK"), osim ako je drugačije propisano ovim zakonom. Nadalje, ZDI navodi da se uz ispunjenje određenih uslova na izdavanje, sekundarni promet takve digitalne imovine kao i pružanje usluga u vezi s tom digitalnom imovinom neće primeniti ZTK, ukoliko ta digitalna imovina ima sve odlike finansijskog instrumenta.

ZTK i ZDI ne daju definiciju, niti određuju šta tačno predstavljaju „sve odlike“ finansijskog „instrumenta“. ZTK nabroja finansijske instrumente pojedinačno i navodi jedino prenosivost kao odliku finansijskih instrumenata. Odsustvo propisanih odlika finansijskog instrumenta, ostavlja preterani prostor za diskreciona tumačenja, te je neophodno utvrditi definiciju ili uslove koje mora ispuniti digitalna imovina da bi imala tretman finansijskog instrumenta.

Ovaj problem je izražen kod alternativnih instrumenata finansiranja, kao i kod kvalifikacije instrumenata koji su po nameni utility tokeni. koji vrše funkcije i/ili daju prava koja se ne povezuje za standardne tradicionalne finansijske instrumente, i kojima se može kreirati dodatna vrednost u novcu, drugoj digitalnoj imovini ili na neki drugi način. Ovaj problem kulminira u SAD-u, gde ne postoji regulativa u vezi sa kvalifikacijom i nadležnostima kod utility tokena, što je dovelo do neusaglašenosti regulatornih organa, na prvom mestu SEC-a i CFTC-a, što je stvorilo pravnu nesigurnost na tržištu.

Takođe, neophodno je uspostaviti i odnos ili okvir prema novim izvorima i oblicima zarade, a koji nastaju kao posledica aktiviranja nenovčanih sredstava tj. resursa sticaoca.

VI. Ograničenja kod izdavanja digitalne imovine sa obeležjima finansijskog instrumenta

Članom 7, predviđeno je ograničenje ukupne vrednosti digitalne imovine sa svim odlikama finansijskog instrumenta koje može izdati jedno lice, i to na iznos od 3 miliona evra, na period od 12 meseci.

Ovako paušalno određen iznos ne korenspondira sa stvarnim potrebama privrede i ne uvažava ekonomske pozicije izdavalaca digitalne imovine, kao ni cost benefit doprinos izdavanja digitalne imovine.

Prvo, zašto uvoditi ograničenja za instrumente koje ne uspostavljaju bezuslovnu finansijsku obavezu izdavaoca, napr token sa kojim se finansira poslovanje/projekat, a koji daje prava u prihodima ili rezultatima poslovanja, a može, i ne mora biti sredstvo razmene?

Drugo, ovakvo ograničenje bi moglo da se poveže samo se instrumentima duga, pod uslovom da predstavlja meru zaštite od rizika finansijskog poslovanja izdavaoca. No, finansijski rizik izdavaoca primarno ne opredeljuje iznos same obaveze, već poslovni i time finansijski kapacitet izdavaoca.

Treće, sa ovakvim zakonskim rešenjem, osim što se onemogućava razvoj tržišta alternativnih finansijskih instrumenata (kvazi kapitala) bez elemenata duga, istovremeno sa onemogućava relevantno finansiranje većih domaćih kompanija, kojima navedeni prag ne predstavlja preterani doprinos poslovanju.

Na kraju treba napomenuti da ovako rešenje objektivno Srbiju čini neinteresantnom za strane kompanije kao i za start up projekte, koji po pravilu imaju potrebe za izdavanjem digitalne imovine čije vrednost višestruko prevazilazi 3 mil evra.

Predlog rešenja:

- ukinuti ograničenje za sve oblike digitalne imovine ili ukinuti ograničenje za instrumente koji nemaju elemente duga
- prag ograničenja opredeliti samo za elemente duga, tako da se uveća fiksni iznos praga i uvede odredba da postoji alternativna mogućnost da vrednost praga bude povezan sa poslovnim tj finansijskim kapacitetom izdavaoca, u vidu % od prihoda ili imovine

VII. Izuzeće od primene Zakona o digitalnoj imovini

Čl 6 ZDI navodi sledeće: “Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na transakcije s digitalnom imovinom ako se te transakcije vrše isključivo u okviru ograničene mreže lica koja prihvataju tu digitalnu imovinu (npr. korišćenje digitalne imovine za određene proizvode ili usluge, kao oblika lojalnosti ili nagrade, bez mogućnosti njenog prenosa ili prodaje)”.

Nažalost, jedna od najbitnijih odredbi, kojom se utvrđuje osnov za isključenje primene ZDI, je najkontroverznija po svojoj sadržini i upitna po nameni. Ograničena mreže lica bi (logički) trebala da se odnosi na unapred poznate trgovce u maloprodaji koje vrše prihvatanje određene digitalne imovine od kupaca, u zamenu za svoju robu ili usluge. No, gramatičkim tumačenjem bi mogla da se odnosi i na međusobne transakcije sa određenom digitalnom imovinom između trgovaca koji vrše prihvatanje određene digitalne imovine. U prvom slučaju izuzeće od primene ZDI se odnosi na maloprodaju, a u drugom na sekundarni promet.

Bitno je primetiti da se odredbe ovog člana, odnose samo na transakcije koje predstavljaju sekundarni promet imovine i/ili prihvatanje u maloprodaji, a ne odnose se na izdavanje navedene imovine.

Poseban problem predstavlja navedeni primer iz čl. 6 ZDI, koji unosi dodatnu konfuziju, a koji se može tumačiti kao jedina moguća situacija za izuzeće, a i ne mora, jer navođenje primera ne isključuje bilo koju drugu moguću situaciju drugačiju od navedene. Npr. gde je ispunjen opšti uslov ograničene mreže lica, ali se ne radi se o instrumentu koji ima iste odlike, kao naveden instrument iz primera.

VIII. Prihvatanje digitalne imovine u maloprodaji

Čl. 97 ZDI: “Prihvatanje digitalne imovine u zamenu za prodatu robu i/ili pružene usluge u trgovini na malo može se vršiti isključivo preko pružaoca usluga povezanih s digitalnom imovinom koji ima dozvolu za pružanje usluge povezane s digitalnom imovinom”.

U Srbiji ne postoji pružalac usluga sa dozvolom za “prihvatanje” digitalne imovine, odnosno ni jedan od dva regulisana pružaoca nisu dobili dozvolu za prihvatanje. Time u Srbiji nije moguće realizovati prihvatanje digitalne imovine u maloprodaji?

Ovaj problem direktno pogađa maloprodaju, koja bi mogla da poveća svoju prodaju razmenom za digitalnu imovinu koja je već izdata u inostranstvu, kao što je BTC, ETH, ili da iskoristi istu kao depozit/koleteral za odloženo plaćanje u dinarima.

Primena navedenog člana može biti (nije nužno) svrsishodna samo kod prihvata virtuelne valute, kada kupac npr. razmenjuje BTC za robu maloprodavca. Međutim, moramo ukazati da i ovakvo rešenje komplikuje organizaciju, usporava sprovođenje prodaje, uvodi nove troškove, zbog određenih pravnih pitanja i dodatnih tehnoloških zahteva.

Na kraju krajeva, jedna od ključnih ekonomskih koristi primene digitalne imovine je saldiranje razmene u realnom vremenu, bez posrednika i troška saldiranja.

Takodje, bitna okolnost je i nedostatak precizne organizacije prihvata (mape puta), iz člana 3, a na osnovu koje se ne mogu nesporno utvrditi medjosobna prava i obaveze učesnika u prihvatu (kupac-maloprodavac-pružalac usluga), kao i uslovi za ispunjenje istih. Time se prihvati može tumačiti, a ne mora, u zavisnosti od načina realizacije, kao dvostrani ili trostrani posao, i u kojima nema elemenata platnog prometa ili ima?!

Čl. 3 ZDI: "Usluga prihvatanja/prenosa digitalne imovine označava uslugu koju pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom pruža trgovcu u smislu zakona kojim se uređuje trgovina, tako što od potrošača prihvata odgovarajuću vrednost digitalne imovine, koja odgovara ceni prodane robe i/ili pruženih usluga tom potrošaču, zamenjuje je za odgovarajući iznos zakonskog sredstva plaćanja i prenosi taj iznos na odgovarajući račun trgovca".

Poseban problem predstavlja status prihvata tokena u maloprodaji, bez obzira da li su investicioni ili utility!

Prvo, čin prihvata u ovom slučaju (transfer tokena iz novčanika kupca u novčanik prodaje) ne predstavlja razmenu vrednosti (novac za robu), već predstavlja poziv (nalog) na isporuku robe/usluga. Plaćenjem tokena vrši se čin pristupa tzv ugovoru o kupovini tokena. Tim činom kupac je stekao pravo na robu, na koju se plaća PDV, pre nego što se token uošte aktivira prenosom u korist maloprodavca, kad se i vrši sam čin fizičkog prometa robe.

Dodatno ukazujemo na odsustvo ekonomske logike, gde je izdavalac (koji predstavlja trgovca) već primio novac od kupca tokena izdavanjem istog!

Potpuno je bespredmetno da se za već izvršeno plaćanje i činom "poziva" na isporuku (aktiviranjem tokena), uspostavlja obaveza "prihvata" u maloprodaji na način koji je predviđen čl. 3 ZDI. Da se novac koji je trgovac već primio od kupca, ponovo isplati samog trgovcu i to iz sredstava ovlašćenog pružaoca usluga!?

Takođe, ova odredba je dodatno bespredmetna i u slučaju kada se vrši izdavanje tokena koji se stiču bez novčane naknade i gde ne postoji razmena dobra/usluge za novac.

Predlog rešenja:

-Promeniti opseg člana 97. samo na virtuelne valute;

-Posebnim aktom urediti tretman prihvata kojim se odredbe ovog člana ne primenjuju na prihvati digitalnih tokena koje je izdalo lice koje vrši prihvati, kao i u sl. kada lica/e koje/a vrše prihvati tokena drugih lica sa kojima je potpisan ugovor o međusobnom regulisanja prava i obaveza

IX. Kapitalna dobit za fizička lica

Fizička lica, poreski obveznici Republike Srbije, su dužni da prijave, obračunaju i plate porez na kapitalnu dobit stečenu prodajom svih oblika digitalne imovine, u skladu sa čl. 72 Zakona o porezu na dohodak građana. Istovremeno za sve prihode od kapitala koje ostvaruje fizičko lice, isplatom pravnog lica, obračunava se i plaća porez na prihod od kapitala, koju vrši isplatilac u skladu sa čl. 99 Zakona o porezu na dohodak građana.

Ovakvo rešenje je primenljivo u slučaju kada se radi o tokenizovanim tradicionalnim jednonamenskim finansijskim instrumentima i gde se sticanje, prodaja i isplate vrše u novcu ili u realnoj imovini za koju postoji tržišna cena.

Međutim, kao što je već navedeno, inherentna osobina digitalnog tokena je multifunktionalnost. Tokeni su višenamenski instrument (finansiranje-prodaja-zarada-štednja-nagrade-podsticaj), te se u situacijama, što je najčešće slučaj, kada token vrši više od jedne funkcije, poreski tretman postaje izazov i problem.

Treba prvo ukazati na okolnost gde se kod utility tokena obračunava i plaća PDV prilikom izdavanja tokena po opštoj stopi od 20%, za razliku od investicionih ili tokenizovanih finansijskih instrumenata sa kojim se može izvršiti razmena za dobro ili uslugu, gde se PDV može obračunati i platiti tek prilikom razmene tokena za dobro ili uslugu.

Drug stvar je oporezivanje utility tokena kapitalnom dobiti, kojim se stiče pravo na potrošno dobro i uslugu!? Ovi tokeni su po prirodi instrumenti prometa/potrošnje, a ne kapitala ili investicije. Stiču se sa ciljem da se optimizuje lična potrošnja sticaoca, a ne sa ciljem zarade u novcu, tako da je opravdano izazvati ovakav poreski status!

Dodatni argumenti su da za razliku od investicionog tokena ili tokenizovanih finansijskih instrumenata, gde izdavalac uspostavlja finansijsku obavezu prema sticaocu u novcu, kao opštem dobru, izdavalac utility tokena uspostavlja obavezu u pojedinačnoj robi ili uslugama. Te je time ekonomska vrednost utility tokena predstavlja korisnost pojedinačnog dobra ili usluge koja se stiče, i ne postoji nijedan drugi dodatni ekonomski izvor vrednosti ili prinosa u korist sticaoca tokena, a koji može biti posledica rada ili rezultata poslovanja izdavaoca, u vidu novca!

Razlika u ceni prodaje i sticanje tokena, može nastati samo kao posledica veće tražnje od ponude za tokenom, što ne predstavlja okolnost koja daje ovom instrumentu status investicije ili kapitala.

Osim toga, ovakvim zakonskim tretmanom se digitalizacija prava na robu i usluge stavlja u lošiji položaj od analognog formata. Poredimo vaučer i token koji daju ista prava, gde kod prenosa prava uz naknadu, prodavac vaučera nije obveznik kapitalne dobiti, što je slučaj kod prenosa tokena.

Poseban problem predstavlja situacija u sl. sticanje tokena bez naknade u novcu i/ili angžmanom sticaoca, što onemogućava objektivni i efikasan postupak utvrđivanja nabavne vrednosti. Takođe sticanje tokena uz naknadu drugom imovinom za koju ne postoji tržišna vrednost, postupak utvrđivanja poreske obaveze onemogućava.

Takodje, problem postoji i u sl. kada se digitalni token koji se može i ne mora kvalifikovati kao fin. instrument razmeni za dobre ili uslugu izdavaoca ili lica koje dalo garanciju za razmenu!

Na kraju, bitno je pomenuti da ekonomski nije racionalno uvoditi obavezu "potrošačima" da kod razmene za dobra i usluge, podnose poreske prijave po ovom osnovu kapitalne dobit. Jer bi inače potencijalna razlika u ceni sticanja tokena i njegove razmene bila ionako mala, te bi trošak prijave i obrade bio veći, nego korist pojedinca i poreskog sistema!

Predlog rešenja:

-izuzeti oporezivanja po osnovu kapitalne dobiti kod utility tokena

-drugačije urediti tretman kapitalne dobiti

U suprotnom, ne postoji realni uslovi i podsticaj za izdavanje utility tokena.

X. Ostali poreska pitanja

Multifunktionalna odlike digitalnih tokena i izvori njihovih vrednosti kao posledica digitalnih protokola otežavaju osnov za utvrđivanje vrste poreza i poreskog događaja. Takođe, način sticanja i oblici stečene vrednosti ne moraju nužno biti iskazani ili saldirani u novcu, niti moraju imati tržišnu vrednost. Sve to dodatno otežava način utvrđivanja i dokazivanja iznosa poreske obaveze.

Kompleksnost ovog problema zahteva sistemski pristup i rešenje, a mi ćemo navesti samo nekoliko indikativnih slučajeva:

- i. Poreski tretman tokena koji je primarno instrument finansiranja, sa pravom držaoca tokena na razmenu istog za dobra i usluge izdavaoca tokena, a koji je u sistemu PDV-a, sa ili bez odložnog uslova;
- ii. Poreski tretman utility tokena koji daju podsticaje za držanje ili angžman tokena u novcu ili tokenu izdavaoca ili u dr. digitalnoj imovini;
- iii. Poreski tretman stečene digitalne imovine kao oblik naknade za angažman nenovčanih sredstava/resursa sticaoca, kao što je to npr. affiliate marketing;
- iv. Poreski tretman razmene digitalne imovine;
- v. Poreska obaveza po osnovu izdavanja tokena sa pravom na robu ili usluge izdavaoca, za koju je plaćen PDV izdavanjem, a gde je razmena za robu ili usluge izvršena naknadno, i to po ceni tokena većoj nego što je cena izdavanja.

XI. Založno pravo i založni registar

ZDI predviđa mogućnost uspostavljanja založnog prava na digitalnoj imovini, koje se stiče upisom u založni registar koji vodi pružalac usluga povezanih sa digitalnom imovinom. U Srbiji ne postoji lice koje vodi založni registar, čime je onemogućena primena ZDI u ovom delu. Uspostavljenje ovog registra, tehnološki i troškovno je zahtevan posao i verovatno ne postoji ekonomski interes privatnog lica za ovakvu vrstu posla u Republici Srbiji, u uslovima gde trenutno ne postoji razvijeno tržište digitalne imovine (sekundarno ni primarno), kao ni uslovi za prihvatanje digitalne imovine u maloprodaji.

Predlog rešenja:

Predlažemo da se ovaj posao poveri državnom organu ili subjektu ili pravnom licu koji će dobiti podsticajna sredstva za uspostavljanje ovog registra, koji može istovremeno i da organizuje protokol za evidenciju založnih prava uspostavljenih smart contractom.

XII. Razvoj ekosistema digitalne imovine

Za širu primenu blokčejn tehnologije i razvoj tržišta digitalne imovine neophodno su posebna multidisciplinarna znanja koja su retka i skupa. Takođe, neophodna je sistemski opredeljenost i potpuna posvećenost na izgradnji eko sistema. Predlažemo da se osnuje stručno telo kome bi bio poveren mandat za sistemski razvoj tržišta i infrastrukture.

Kao primer takvog organa može poslužiti VARA kao telo osnovano u UAE. Takvo stručno telo bi trebalo da bude sastavljeno od pravnih, ekonomskih i tehnoloških eksperata iz oblasti digitalne imovine, token ekonomije i blokčejna, a koje bi trebalo da radi na sledećim temama:

- Dopuna propisa kroz definisanje i uspostavljanje ekonomskih, pravnih i tehnoloških principa, standarda ili okvira;
- Organizovanje edukacije i informisanje državnih organa i privrede;
- Podrška razvoju blokčejn infrastrukture;
- Program podrške privrednim subjektima za izdavanje digitalnih tokena;
- Tokenizacija udela kroz sistem APR-a ili kroz sistem/registar pravnog lica koje emituje udele na blokčejn tehnologiji, koji ima snagu javnog registra, i to bez notarizacije dokumenata i overe potpisa;
- Uspostavljanje standarda za smart contracte i javnu evidenciju prava iz smarta contacta;
- Uspostavljanju Custody standarda;
- Podrška razvoju infrastrukture i decentralizovanih protokola za organizovano tržište digitalne imovine.